

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

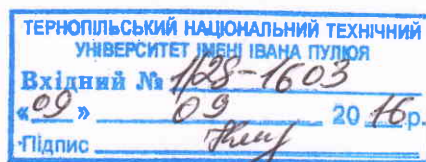
Ватаманюк-Зелінської Уляни Зеновіївни

на тему: «Формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища», подану на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження

Актуальною проблемою сучасної економічної науки є формування та ефективне використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств, що пов'язано з постійними змінами кон'юнктури підприємницького середовища. Сьогодні позитивні зрушення в економіці країн Європи забезпечуються в основному структурними перебудовами в її пріоритетних секторах шляхом реалізації різних форм інтеграційних взаємовідносин суб'єктів господарювання та реорганізації промислового сектора економіки. Це відбувається завдяки виробничим інноваціям на підприємствах та сприяє посиленню зовнішньоекономічних зв'язків з країнами із високим рівнем науково-технічного прогресу. Для вітчизняних підприємств такий підхід не є новим, однак, враховуючи сьогоденні економічні умови і політичну ситуацію даний процес потребує розробки теоретичних і практичних аспектів формування та використання інтеграційних механізмів також для вітчизняних промислових підприємств стратегічних галузей економіки нашої держави.

Так як у теоретичному методологічному відношенні це питання опрацьоване недостатньо, необхідність розробки теоретико-методологічних, методичних та прикладних засад формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури

підприємницького середовища зумовила актуальність дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота пов'язана з науковими дослідженнями Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема під час роботи над держбюджетними темами: «Фінансовий механізм раціонального використання і відтворення природних ресурсів» (номер державної реєстрації – 0106U005419), де автором сформовано модель інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища шляхом виокремлення технологічних, географічних, інституційних та соціальних факторів кожної із складових сталого розвитку підприємства (екологічної, економічної та соціальної); «Реформування податкової політики та її роль у формуванні доходів бюджетів для забезпечення сталого регіонального розвитку» (номер державної реєстрації – 0109U004033), де автором визначено критерії для розмежування промислових підприємств із урахуванням вимог ЄС; «Бюджетний механізм формування і використання фінансових ресурсів регіону» (номер державної реєстрації – 0110U000831), де автором представлено механізми бюджетного фінансування інвестиційних промислових проектів (довідка про впровадження від 29.04.2016 р. №2051-В).

Дисертаційна робота пов'язана із виконанням науково-дослідних тем наукового журналу «Економіка і фінанси», зокрема, «Підвищення ефективності управління підприємствами різних організаційно-правових форм в умовах фінансово-економічної нестабільності» (номер державної реєстрації ДР 0114U006193), де автором обґрунтовано формування та використання механізму державно-приватного партнерства для співробітництва територіальних громад у сфері реалізації спільних інвестиційних проектів промислового розвитку територій (довідка про впровадження від 12.01.2016 р. №28); «Проблеми соціально-економічного розвитку підприємництва» (номер державної реєстрації 0114U006191), де автором розроблено рекомендації для обґрунтування концепції формування

та використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств на основі оцінки параметрів інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища (довідка про впровадження від 17.02.2016 р. №16); «Формування та вдосконалення механізму сталого розвитку економічних систем» (номер державної реєстрації ДР 0114U006192), де автором подано пропозиції для вибору методів управління інтеграційним господарським об'єднанням підприємств (довідка про впровадження від 17.02.2016 р. №17).

Вказані обставини свідчать про актуальність і наукову значущість дисертаційного дослідження Ватаманюк-Зелінської У.З.

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень дисертаційного дослідження

Дисертаційна робота Ватаманюк-Зелінської У.З. є кваліфікаційною науковою працею, яка відзначається структурно-логічною побудовою, комплексно розкриває досліджувану проблему розробки концептуальних, методологічних і методико-прикладних засад формування та використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища. Зміст дисертаційної роботи свідчить про високий рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, результатів, пропозицій та висновків, що базуються на глибокому аналізі фахової літератури, фактологічних матеріалів, статистичних даних.

Матеріалами для наукового дослідження були законодавчі та нормативно-правові акти з питань економічної інтеграції, матеріали Державної служби статистики України, звітні дані Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державного агентства з питань електронного урядування України, офіційні публікації міжнародних організацій, дані річної фінансової звітності суб'єктів господарської діяльності, Інтернет-ресурси, наукові праці українських та закордонних вчених-економістів. Обґрунтованість наукових тверджень та висновків забезпечується поєднанням автором сучасних методів наукових досліджень.

Здобувач вдало використав сукупність принципів та прийомів наукового пізнання і поєднав традиційні та прогресивні методи дослідження. Зміст дисертаційної роботи розкриває її тему. Поставлені завдання відповідають меті дисертаційного дослідження. Сформульовані висновки характеризуються логічністю, аргументованістю, розкривають мету дослідження та відображають його наукову новизну.

3. Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження

Найбільш суттєвими та важливими результатами, які характеризуються науковою новизною є визначення принципів, обґрунтування методологічних засад, ідентифікація факторів впливу кон'юнктури підприємницького середовища на формування та використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств шляхом системного застосування методів економіко-математичного моделювання для оцінки параметрів інтеграційності підприємницького середовища.

Авторським надбанням є розробка організаційно-інституційного механізму інтеграційної взаємодії підприємств, концептуальних засад формування інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища та методичного інструментарію до оцінки впливу параметрів інтеграційності підприємницького середовища на ділову активність промислових підприємств. Варто відзначити запропонований автором метод побудови механізму інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища на основі виділення та ідентифікації його складових, які є спільними для господарського об'єднання підприємств і інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища у якому воно функціонує.

Здобувачем переконливо обґрунтовано необхідність удосконалення стратегії інтеграційної взаємодії підприємств та механізмів її реалізації. Заслужують на увагу удосконалені теоретико-методологічні засади

оцінювання потреби участі суб'єкта підприємницької діяльності у господарському об'єднанні та запропоновані параметри розмежування промислових підприємств за критеріями ЄС.

У результаті дисертаційного дослідження набули подальшого розвитку практика використання механізмів інтеграційної взаємодії через застосування організаційно-економічних моделей побудови економічних зв'язків між підприємствами на принципах незалежного співробітництва; теорія інтеграційних процесів – шляхом обґрунтування наукових положень щодо організації інтеграційних взаємовідносин підприємств для збереження самобутності, національних традицій і потенціалу малого та середнього підприємництва; модель побудови таких взаємовідносин на основі використання принципів договірної співпраці; категоріально-понятійний апарат формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища.

Положення наукової новизни в дисертаційній роботі чітко формулюються та є науково обґрунтованими.

4. Теоретична цінність і практичне значення наукових результатів дисертаційного дослідження

Результати дослідження мають значну теоретичну і практичну цінність для розвитку вітчизняної наукової думки, зокрема у сфері формування концептуальних, методологічних і методико-прикладних засад побудови та використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища. Розроблені автором пропозиції мають прикладний характер. Практичне значення результатів дослідження визначається науково обґрунтованими висновками, рекомендаціями та пропозиціями.

Наукові положення дисертації Ватаманюк-Зелінської У.З. знайшли відображення в практичній діяльності органів місцевого самоврядування, зокрема, Львівської обласної державної адміністрації (у департаменті

економічної політики) та Львівської міської ради (в управлінні економіки); фінансово-господарській діяльності таких підприємств: ПАТ «Харківський тракторний завод імені С. Орджонікідзе», ТОВ «АБ Груп», ТзОВ «Металік-Комплект», ПАТ «Іскра», СП «Електротранс», ПП НВП «Завод техніки зв'язку і автоматики» та навчальному процесі у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Впровадження пропозицій та рекомендацій здобувача засвідчено довідками про впровадження результатів дисертаційних досліджень.

5. Оцінка змісту дисертації та автореферату

Дисертаційна робота Ватаманюк-Зелінської У.З. є завершеною науковою працею, зміст якої викладено у логічній послідовності.

У вступі автором обґрунтовано актуальність теми, визначено мету і завдання дисертаційного дослідження, його об'єкт, предмет, сформульовано наукову новизну одержаних результатів, визначено їх теоретичну, методологічну і науково-практичну значимість.

У першому розділі досліджено тенденції розвитку підприємницького середовища для формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств; соціально-економічні передумови інтегрування суб'єктів підприємницької діяльності. Встановлено значення виробничого потенціалу підприємств для інтернаціоналізації їх господарської діяльності; запропоновано модель формування інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища.

У другому розділі проаналізовано вплив інтеграційних процесів на розвиток підприємств, стратегічно важливих галузей економіки; визначено економічний потенціал малих і середніх підприємств для реалізації стратегії інтеграційної взаємодії; встановлено вплив інноваційної активності суб'єктів малого бізнесу на інтеграційні процеси у підприємстві; запропоновано методичний інструментарій та проведена економетрична оцінка впливу параметрів інтеграційності підприємницького середовища на ефективність

розвитку цих підприємств.

У третьому розділі досліджено принципи корпоративного управління виробничо-господарською діяльністю суб'єктів підприємництва; виділено концептуальні засади побудови механізму інтеграційної взаємодії із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища; запропоновано організаційно-економічні моделі реалізації інтеграційних взаємовідносин підприємств на принципах незалежного співробітництва.

У четвертому розділі розроблено модель формування господарських об'єднань підприємств із урахуванням критерію незалежності в управлінні діяльністю суб'єктів – учасників інтеграційної взаємодії; визначено методологічні принципи та організаційно-правові форми утворення таких інтеграційних об'єднань.

У п'ятому розділі запропоновано способи використання механізмів інтеграційної взаємодії для стимулювання підприємницького потенціалу територій із метою підвищення ділової активності промислових підприємств; визначені критерії розмежування суб'єктів підприємництва за умов участі у інтеграційній взаємодії та принципи організації господарської діяльності підприємств на основі механізму правового регулювання підрядних відносин.

Висновки в достатній мірі обґрунтовані, сформульовані чітко та характеризуються науковою новизною. Автореферат дисертації повністю розкриває зміст наукового дослідження і не містить інформації, яка відсутня у дисертаційній роботі.

6. Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження в опублікованих працях

Результати дисертаційного дослідження Ватаманюк-Зелінської У.З. відображені у 68-и наукових працях. Монографії, наукові статті опубліковані у фахових, зарубіжних виданнях і виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, та тези доповідей науково-практичних конференцій,

симпозіумів і конгресів повною мірою відображають новизну результатів дисертаційного дослідження.

У наукових працях, написаних у співавторстві, виокремлено особистий внесок здобувача.

Вище викладене дає підстави стверджувати, що основні положення дисертації Ватаманюк-Зелінської У.З. повною мірою опубліковані у наукових виданнях. Діючі вимоги щодо необхідної кількості монографій, наукових праць, опублікованих у фахових виданнях, дотримані.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи здобувача

Незважаючи на високий науковий рівень розробок, робота не позбавлена окремих недоліків:

1. У підрозділі 5.1. дисертаційної роботи детально описано послідовність та етапи оцінювання потреби суб'єкта підприємницької діяльності у інтеграційній взаємодії, для цього визначено показники фінансово-господарської діяльності підприємства та необхідні форми звітності їх отримання (с. 272-284). Однак, заслуговує більш розширеного пояснення позиція автора щодо визначення етапу, на якому встановлюється ступінь незалежності інтегрованого підприємства, а також розрахунок граничних значень показників діяльності суб'єкта господарювання саме на цьому етапі.

2. У підрозділі 2.4. описано напрями розвитку промислових підприємств в контексті підвищення їх ділової активності із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища. Тим часом, зважаючи на те, що автор досліджує теоретико-методологічні, методичні та прикладні засади формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави – доцільно було б ширше розкрити та конкретизувати вплив соціально-політичних чинників кон'юнктури підприємницького середовища на розвиток таких підприємств.

3. У результаті дослідження автором виявлено фактори кон'юнктури підприємницького середовища, які негативно впливають на економічний стан та ділову активність промислових підприємств (с. 121-132). Проте у дисертаційній роботі не приділено належної уваги питанню зменшення (нівелювання) параметрів цих факторів, адже виявлена взаємозалежність між параметрами ендогенного та екзогенного підприємницьких середовищ підтверджена відповідними моделями і дає змогу це зробити.

4. У методології досліджень слушно виділено, серед інших складових, соціальний напрям розвитку суб'єкта господарювання, що зумовлено необхідністю забезпечення його сталого розвитку за умови участі у інтеграційному об'єднанні. Соціальний фактор також враховано при розробці моделі інтеграційно орієнтованого підприємницького середовища. Зважаючи на це, у дослідженні треба було б звернути увагу на використання принципів корпоративної соціальної відповідальності суб'єкта господарювання, що є однією із форм посилення ділової активності підприємств виробничого сектора економіки. Проте автор не приділяє належної уваги цьому питанню.

5. У підрозділі 4.4. доцільно було б представити інструменти активізації ділової активності виробничих підприємств – учасників інтеграційної взаємодії, які розкрито у інших розділах роботи. Це пов'язано з тим, що автор розкриває можливості розширення участі суб'єктів інтеграційної взаємодії на зарубіжних фондових ринках, але інструменти забезпечення такої участі передбачає тільки для фінансових структур, які є учасниками інтеграційного об'єднання. Звичайно, наявність фінансової структури в об'єднанні доречна, але ж вона не є обов'язковою.

6. Проведене у дисертації дослідження залежності показників ділової активності промислових підприємств від кон'юнктури підприємницького середовища, дало змогу виділити параметри інтеграційності підприємницького середовища, що є важливим науковим досягненням автора. Разом з тим, дослідження набуло б комплексності за умови більш ґрунтовного розкриття передумов утворення конкурентних переваг

інтеграційних об'єднань за умови використання прямих (непрямих) корпоративних зв'язків між підприємствами. Адже, зважаючи на наявність негативних факторів підприємницького середовища, зокрема, використання корупційних схем у діяльності підприємств, існування проблем тінізації бізнесу, можливостей виведення капіталів за кордон, вчинення неправомірних дій та зловживань у сфері виробництва промислової продукції – більшість членів суспільства сприймає діяльність великих інтеграційних структур негативно. Таким чином, потреба у дослідженні впливу корпоративної відповідальності промислових інтеграційних об'єднань на соціальну стабільність підприємницького середовища була б доречною для висвітлення у дисертаційній роботі.

7. У першому розділі дисертації детально розглянуто питання генезису центральних категорій та понять дослідження. Проте співставлення існуючих позицій вчених та їх відповідність контексту дослідження не треба було виносити у додатки, як це зробив автор, адже так втрачається ґрунтовність і структурованість розділу.

Наведені вище зауваження щодо змісту дисертації суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Ватаманюк-Зелінської У.З., а дискусійні питання є актуальними для подальших досліджень окресленої проблематики. Автореферат повністю розкриває основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження автора.

8. Загальні висновки і оцінка дисертаційної роботи щодо відповідності чинним вимогам

Дисертація Ватаманюк-Зелінської У.З. є самостійно виконаною і завершеною науковою роботою, яка відзначається новими науково-обґрунтованими результатами дослідження, що у сукупності вирішують важливу науково-практичну проблему формування і використання механізмів інтеграційної взаємодії підприємств із урахуванням кон'юнктури підприємницького середовища. Результати дослідження мають наукову

новизну, істотне теоретичне і практичне значення для розвитку економічної науки та практики управління підприємствами.

Дисертаційна робота здобувача відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор – Ватаманюк-Зелінська У.З. заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Доктор економічних наук, професор,
декан економічного факультету
Запорізького національного університету

А.В. Череп

Підпис д.е.н., проф.,
декана економічного факультету
Запорізького національного університету А.В. Череп

засвідчую:
Вчений секретар
Запорізького національного університету

В.П.Снежко